

ÉRTEKEZÉSEK

A TÁRSADALMI TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

TIZENEGYEDIK KÖTET.

A II. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

PAUER IMRE

II. OSZTÁLYTITKÁR.

A M. T. AKADÉMIA
FŐTITKÁRI HIVATALA

BUDAPEST.

1897.

3 13602

TARTALOM.

- I. szám. Justinianus »Omnem reipublicae« kezdetű rendelete a jogi oktatás tárgyában. *Vécsey Tamás* r. tagtól.
- II. » A tudományos és irodalmi kitünőségek jogczime a felsőházi tagságra. *Schvarcz Gyula* r. tagtól.
- III. » Az athenei alkotmánytörténelem korszakai azon csak imént fölfedezett görög munkában, melyet némelyek Aristotelesnek tulajdonítanak. *Schvarcz Gyula* r. tagtól.
- IV. » A rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések s a föltételes elítélés. *Tóth Lőrincz* r. tagtól.
- V. » További tanulmány a legujabban fölfedezett *Ἀθηναίων πολιτεία* fölött. *Schvarcz Gyula* r. tagtól.
- VI. » A birtoki jogtan kétségei. Székfoglaló értekezés. *Hoffmann Pál* r. tagtól.
- VII. » Az adóeszmény. Tudományos és gyakorlati szempontból. Székfoglaló értekezés. *Hegedűs Sándor* r. tagtól.
- VIII. » Magyar tengerjog. Székfoglaló értekezés. *Nagy Ferencz* l. tagtól.
- IX. » Az otthon védelme a magyar büntető jogban. Székfoglaló értekezés. *Fayer László* l. tagtól.
- X. » A jegybankok nemesércz-politikája. *Földes Béla* l. tagtól.
- XI. » Korunk uralkodó eszméi. Székfoglaló értekezés. *Asbóth János* l. tagtól.
- XII. » Állami önkormányzat. Székfoglaló értekezés. *Kuncz Ignác* l. tagtól.

ÉRTEKEZÉSEK

A TÁRSADALMI TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADEÉMIA.

A II. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

PAUER IMRE

OSZTÁLYTITKÁR.

XI. KÖTET. 9. SZÁM.

AZ OTTHON VÉDELME A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN.

SZÉKFOGLALÓ ÉRTEKEZÉS.

FAYER LÁSZLÓ

LEV. TAGTÓL.

(FELOLVASTATOTT A M. T. AKAD. II. OSZT. 1894. DECEMBER 11-ÉN
TARTOTT ÜLÉSÉN.)

Ára 30 kr.

BUDAPEST.

1895.

É R T E K E Z É S E K

A T Á R S A D A L M I T U D O M Á N Y O K K Ö R É B Ő L.

Első kötet. 1867—1870.

I. Szám. Az uzsora törvényekről. *Szinováczy Györgytől.* 1867. 17 l. Ára 10 kr. — II. Szám. A magyar mezőgazdaság. *Keleti Károlytól.* 1867. 19. l. 10 kr. — III. Szám. A nemzet szellemi élete a párisi kiállításon. *Dr. Konek Sándortól.* 1868. 42 l. 20 kr. — IV. Szám. A magyar Korona országainak legújabb népesedési mozgalmái. *Dr. Konek Sándortól.* 1868. 52 l. 20 kr. — V. Szám. Jogtudomány s nemzetgazdaságtan. *Kautz Gyulától.* 1868. 38 l. 20 kr. — VI. Szám. A statistika hivatalos és tudományos művelése. *Keleti Károlytól.* 1868. 41 l. 20 kr. — VII. Szám. A római jog s az újabbkori jogfejlődés. *Pulszky Ágostontól.* 1869. 27 l. 10 kr. — VIII. Szám. Gaius. *Rentmeister Antaltól.* 1869. 116 l. 30 kr. — IX. Szám. Zádor György magyar akadémiái tag emlékezete. *Tóth Lőrincztől.* 1869. 26 l. 20 kr. — X. Szám. A törvénykezés reformja. *Ökröss Bálinttól.* 1869. 18 l. 20 kr. — XI. Szám. A büntetés rendszerről általában, különösen a halálbüntetésről Poroszországban. *Csatkó Imrétől.* 1870. 26 l. 20 kr. — XII. Szám. A bírósági szervezet, különösen a bíróságok megalakulása. *Bainner Jánostól.* 1870. 37 l. 20 kr.

Második kötet. 1870—1874.

I. Szám. A fogyasztási egyletek. *Dr. Vécsey Tamástól.* 1870. 59 l. 20 kr. — II. Szám. Az emberi öntudat jelen fokáról. *Dr. Barsi Józseftől.* 1870. 27 l. 10 kr. — III. Szám. Kassa város parkettkészítése a XV. század kezdetén. *Wenzel Gusztávtól.* 1870. 43 l. 10 kr. — IV. Szám. Emlékbeszéd Császár Ferencz tiszteleti tag fölött. *Dr. Suhayda Jánostól.* 1871. 12 l. 10 kr. — V. Szám. Szemle a magyar jogászgyűlések munkássága s eredményei felett. *Tóth Lőrincztől.* 1872. 88 l. 30 kr. — VI. Szám. Modern alkotmányos monarchiai intézmények. *Ladányi Gedeontól.* 1873. 28 l. 10 kr. — VII. Szám. Emlékbeszéd Rau Károly Henrik felett. *Kautz Gyulától.* 1873. 16 l. 10 kr. — VIII. Szám. A nemesség országgyűlési fejenként való megjelenésének megszűnése. *Hajnik Imrétől.* 1873. 18 l. 10 kr. — IX. Szám. A részvénytársulati ügy törvényhozói szempontból. *Dr. Matlekovits Sándortól.* 1873. 32 l. 10 kr. — X. Szám. Mezőgazdasági statistika a nemzetközi kongresszusokon. *Keleti Károlytól.* 1874. 32 l. 10 kr. — XI. Szám. A székely kérdés. *Galgóczy Károlytól.* 1874. 24 l. 10 kr. — XII. Szám. Az emberi élettartam és a halandóság kiszámításáról. 4 graphicus rajzzal. *Kőrösi Józseftől.* 1874. 52 l. 30 kr.

Harmadik kötet. 1875.

I. Szám. A kényszer-egység a csődeljárásban. *Apáthy Istvántól.* 1875. 25 l. 18 kr. — II. Szám. Quetelet emlékezete. *Keleti Károlytól.* 1875. 24 l. 10 kr. — III. Szám. Magyarország népesedési mozgalma 1864—1873-ban és a cholera. *Keleti Károlytól.* 1875. 56 l. 40 kr. — IV. Szám. Újabb adataink Magyarország bűnvádi statistikájából. *Konek Sándortól.* 1875. 55 l. 35 kr. — V. Szám. A statistika és a nemzetgazdaságtan közti viszony a mai korban. *Konek Sándortól.* 1875. 26 l. 15 kr. — VI. Szám. Emlékbeszéd Szigethi Wargha János l. tag felett. *Galgóczy Károlytól.* 1875. 23 l. 15 kr. — VII. Szám. Statisztikai tanulmányok hazánk közegészségi állapota felett. *Dr. Weszelovszky Károlytól.* 70 kr. — VIII. Szám. Visszapillantás az előbbi m. k. curiának 1724—1769-ki működésére. *Wenzel Gusztávtól.* 80 kr. — IX. Szám. Emlékbeszéd Csacskó Imre l. tag fölött. *Pauler Tivadartól.* 10 kr.

Negyedik kötet. 1876.

I. Szám. Visszapillantás közigazdaságunk egy negyed századára. *Keleti Károlytól.* 20 kr. — II. Szám. Az összehasonlító jogtudomány és a magyar magánjog. *Wenzel Gusztávtól.* 25 kr. — VIII. Szám. A szóbeliség, közvetlenség

AZ OTTHON VÉDELME

A

MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN.

SZÉKFOGLALÓ ÉRTEKEZÉS.

FAYER LÁSZLÓ

LEV. TAGTÓL.

(Olvastatott a M. Tud. Akadémia II. osztályának 1894. deczember 11-iki ülésén.)

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA.

1895.

AZ OTTHON VÉDELME A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN.

A szoros értelemben vett kriminalitás Magyarországon folytonosan kevesbedik. E tekintetben hazánk szerencsés kivételt képez Európa valamennyi államával szemben. Csak a napokban tettek közzé hivatalos adatokat, melyek mutatják, hogy a míg tíz évvel ezelőtt nálunk a fegyházak túltömöttsége mellett 2000 fegyencz szorult ki fegyházainkból a törvényszéki fogházakba, addig ma a fegyházakban szabad helyek vannak, a letartóztatva levők abszolút száma pedig az utóbbi évek folyamán szintén igen nagy mérvben csökkent.

Ezen valóban megnyugtató állapot megengedi, hogy figyelmünket a nem szoros értelemben vett kriminalitásra fordítsuk. Azon térre, a hol az emberek immateriális javainak megsértéséről van szó.

El javak egészen más egyének részéről forognak veszélyben, mint az anyagiak. A tettes nem vesz el vagyont, nem pusztít el életet, testi épséget: de erkölcsi értékében akarja a másikat kisebbiteni, vagy legalább is nagy kellemetlenséget neki okozni; végvonalban meg akarja mutatni, hogy ő »több« mint ellenfele. A gonosz indulat rendszerint ezeknél is az, a mi egyéb bűncselekményeknél, de itt gyakran a cselekmény kútforrása a pajkosság, mely éppen abban irható körül, hogy a megtámadott egyén irányában megsérti a társadalmi és állami oltalom törvényeit, de anyagi javaiban nem háborgatja.

I.

Az immateriális javakat sértő bűncselekmények közt legkevésbé tisztázott a magánlaksértés.

Az írók kerülnek ezen bűncselekmény tüzetes tárgyalását; — a mi talán annak is tulajdonítható, hogy hajdan az itt megtámadott javakra kevés súlyt helyeztek s a régi felfogást még ma sem küzdötte le a doctrina.

A kidolgozás hiánya érezteti magát különösen abban, hogy a magánlaksértést némely írók a becsület ellen intézettnek mondják, s ez volt a római jog álláspontja is (injuria); mások a személyes szabadság ellen intézettnek; ismét mások a nyugalom, a béke ellen, majd a közrend ellen.

Mindezen verziókban van valami igaz, de egyikök sem karolja fel a bűncselekmény egész sokféleségét. Mindegyik csak a terület egy részére terjed ki.

A cselekményeknek azonos keretekbe szorítása, mint egyebütt, úgy itt is zavaró hatású. Ha különböző jellemű cselekményeket összefoglalunk, valamennyinek csak közös vonásai vehetők szemügyre s az egyéni jellemző vonások eltűnnek.

A magánlaksértési bűncselekmény magállapításával az állam az immateriális jogtárgyak egész sorozatát akarja megoltalmazni. A becsületet, különösen a női becsületet, a személyes szabadságot, a biztonságot, a házi nyugalmat, a házi és a családi titkokat, és végül a közérdeket is annyiban, hogy a polgárnak otthonát egy bizonyos zománczczal veszi körül, nehogy a mások tolakodása képes legyen megzavarni a család körében való megvonulás óráit.

Az állam azt akarja, hogy az a terület, melyet az egyén magának meghódított és mint ilyent elhatárolt, ne csak az övé legyen, de azon belül ő úr is legyen. Az egyén méltósága az, a mi az államban ezen oltalmat igényli. E mellett a társadalmi rend abbéli szerkezete, hogy a család képezi a társadalomban az egységi alapot, egyenesen megköveteli a család oltalmát. E tekintetben nincs különbség szegény és gazdag közt. A legszegényebb ember kunyhójában a házjog ugyanaz, mint a palotában.

Ide vezethető vissza az újabb magánjognak és a sociológiának azon nagy horderejű törekvése is, miszerint a végrehajtás alól mind több és több oly tárgy vétessék ki, melyek az otthon berendezéséhez tartoznak. Ezen tárgyakat nem sza-

bad elvenni a tulajdonostól, Úgyszólván személyiségének kiegészítő részeivé lettek.

S összefügg ez az irányzat az alkotmányos államban a polgár politikai jogainak állandó terjedésével. A míg a polgár politikai jogokat nem gyakorolt, nem igen emelkedett tudatára emberi méltóságának. Addig ő az államban egy numerus volt. De a mióta a politikai hatalom javarésze átment a választókra, azóta az egyén nem elégszik meg többé anyagi javainak oltalmával. Megköveteli — és meg is adják — a jogegyenlőségi eszme kiterjesztését az immateriális javakra; és ezek közt fontos helyet foglal el a házi tűzhely háborítlansága.

A mai alkotmányos államban mindezen tekintetek annyira magas fokra helyezvék, hogy még a bűncselekmények kiderítését vezető állami közegeknek is csak kivételes esetekben van megengedve behatolni a magánházakba. Inkább belenyugszik az államhatalom, hogy egy-egy büntett kiderítése abban maradjon, mintsem hogy fontos ok nélkül és az eredményre való kilátás nélkül a polgár megzavartassék otthonában.

A legfőbb szempont e tekintetben az, hogy a család körén belül lehetőleg patriarchális szerkezet, a családfő tekintélye és egyáltalán az erkölcsi tényezők uralkodjanak. A jog közege azért nem lépi át a ház küszöbét, mivel attól kell tartania, hogy ezeket kisebbíti érvényülésükben.

S itt a külföldi jogrendszerek egy igen fontos megkülönböztetésére kell utalnom. A rendőri közegnek, a megállapított eseteken kívül, egyáltalán tilos a magánházakban való kutatás, még ha minden akadály nélkül bemehetne is. A magán-egyéni bemenetelét illetőleg azonban a tilalom távolról sem ily szigorú, a mennyiben csak az nincs megengedve, hogy vagy erőszakkal behatoljon, vagy oly úton-módon jusson be a magánlakásba, a mint oda rendszerint bemenni nem szoktak, pl. ablakon át mászás útján, vagy álkulcs segítségével, stb. A külföldön nem akarják annyira megszorítani a forgalmat és az egyének közti szabad közlekedést, hogy a lakó akarata elleni egyszerű bemenetelt is megtiltanák. Ha valaki bemegy egy házba, habár tudta, hogy a lakó akarata ellen megy be, nem követ el magánlakásértést. Csak ha a lakó akarata ellen bennmarad, vagyis ha

kiutasíttatván, nem távozik, állapítják meg ezen jogrendszernek a bűncselekményt.

A külföldi jelentékenyebb törvényhozások állása a következő.

A francia 1810-iki Btk. 184. §-a 16 franktól 200 frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntette azon hivatalos közeget, aki megsértette a házjogot, és teljesen büntetlenül hagyta a házjognak magánszemély általi megsértését. Az 1832-iki törvény két irányban módosította a határozmányt. Felemelte a büntetést egy évig terjedhető fogházra, és kiterjesztette a határozmányt a magánosok által elkövetett cselekményekre.

A belga Btk. így szól:

459. Sera puni d'un emprisonnement de quinze jours a deux ans et d'une amende de vingt six francs à trois cents francs, celui qui, sans ordre de l'autorité et hors les cas ou la loi permet d'entrer dans le domicile des particuliers contre leur volonté, se sera introduit dans une maison, un appartement, une chambre ou un logement habité par autrui, ou leurs dépendences, *soit a l'aide de menaces ou de violences contre les personnes*, soit au moyen d'effraction, d'escalade ou de fausses clefs.

A német Btk. 124. §-a:

Wer in die Wohnung, in die Geschäftsräume oder in das befriedete Besitzthum eines Anderen oder in abgeschlossene Räume, welche zum öffentlichen Dienst bestimmt sind, widerrechtlich eindringt,¹⁾ oder wer, wenn er ohne Befugniß darin verweilt, auf die Aufforderung des Berechtigten sich nicht entfernt, wird wegen Hausfriedensbruches mit Gefängniß

¹⁾ Az »eindringt« kifejezést az írók különfélekép magyarázzák. *Rubo* szerint physikai akadály elhárítása szükséges. *Schwarze* szerint az »einschleichen« nem állapítja meg a bűncselekményt; de nem szükséges, hogy a behatolás a jogosított jelenlétében történjék. *John*: Das Gesetz bedroht nicht das eintreten, sondern das Eindringen. Eindringen = ein die Regeln des Verkehr verletzendes Betreten der fremden Räumlichkeit. (Holtzendorff Handb. III. 155. l.) *Hälschner*: Wesentlich bleibt bei dem Eindringen, dass es wider den Willen des Berechtigten erfolgt. (D. Gem. D. Strafr. II. 148. l.)

bis zu drei Monaten oder mit Geldstrafe bis zu dreihundert Mark bestraft.

Az 1890-iki olasz Btk. ide vágó határozmánya így szól:

Art. 157. Chiunque arbitrariamente s'introduce o si trattiene nell'abitazione altrui o nelle appartenenze di essa contro il divieto di chi ha il diritto di escluderlo, ovvero vi s'introduce o vi si trattiene clandestinamente o con inganno, è punito con la reclusione da uno a trenta mesi.

Végül álljon itt az 1893-iki osztrák Btk.-javaslat rendelkezése:

139. §. Wegen Verletzung des Hausrechtes ist mit Gefängnis bis zu drei Monaten, oder an Geld bis zu 500 fl. zu bestrafen:

1. Wer in fremde Räume rechtswidrig, aber ohne die Absicht, daselbst Gewaltthatigkeiten zu verüben, eindringt;
2. wer, wenn er unbefugt darin verweilt, auf die Anforderung des Berechtigten sich nicht entfernt.

A magyar Btk. tovább megy. Ugyanúgy, amint a családi élet viszonyait és a női becsületet fokozottabb védelemben részesíti mint a külföldi kodexek, az otthonnak is nagyobb védelmet ad.

A családi körökre való osztást határozottabban keresztülviszi. A háznép szoros összetartozóságát és ezzel a ház tűzhelyének úgyszólván szentté-avatását juttatja kifejezésre. Közeledik a római jog felfogásához, mely szerint: *quid est sanctius, quid omni religione munitius quam uniuscujusque civium domus.*

Midőn a magyar törvény nem csak a fizikai akadály leküzdésével való behatolást és nem csak az önhatalmu bennmaradást, hanem az ott lakónak akarata elleni egyszerű bemenetelt is mint magánlaksértést bünteti, ez kétségkívül jogosult törekvés.¹⁾ Mert a házba való erőszakos behatolás mozzanata

¹⁾ Nemcsak a megvédett terület nagyobbításában, de abban is mutatkozik a magyar Btk. fokozott védelme, hogy amíg a német törvényben a minősített magánlaksértés büntetésének maximuma 1 évi fogház, addig a magyar törvényben 3 évi börtön; és míg a német törvényben a magánlaksértés egyáltalán indítványi jellegű s csak a fegyveres és a többek által elkövetett magánlaksértést üldözik hivatalból: addig a magyar törvény szerint a minősített esetek mindannyian hivatalból üldöztetnek s csak az egyszerű magánlaksértés indítványi jellegű.

nem elvi megkülönböztető vonás. Lehet súlyosabb, lehet flagransabb; de a törvényhozó által a védelemnél irányadóul vett tekintetek megsértethetnek épúgy akkor is, midőn ily physikai akadályt nem kell leküzdenie az illetőnek. Gondoljunk csak arra, hogy valaki, a ki ellenséges viszonyban van egy családdal és ki kitiltatott, bemegy a lakásba és ott szándékosan megzavar egy családi ünnepet. S van számos más eset is, midőn az elhatárolás tekintetében az, hogy leküzdett-e physikai akadály vagy sem, meglehetősen közömbös.¹⁾ A magyar törvényhozás tehát nagyon helyesen tette, hogy az oltalomban tovább ment, mint a külföldi törvények. A magyar közjog régi traditióinak teljesen megfelel ez. A nemesekre nézve az előjog évszázadok óta fennállott²⁾; ez általánosítás pedig folyamánya volt az Országbírói Értekezletben kimondott jogtételeknek.

Óvakodnunk kell azonban attól, hogy e védelmet tulzásokba vigyük.

Azzal, hogy a magyar jog elejtette a behatolás isméréiben rejlő külső és kényelmes elhatárolási eszközt, kétségkívül kissé sikamlós térre lépett és megnehezítette a bíró feladatát.

¹⁾ Sőt még a házba való bemenetel sem szükséges ahhoz, hogy a házi béke megzavartassék. A bemenetel csak az egyik módozat, egyik eszköz. De megzavartathatik a házi béke az által is, ha pl. valaki éjjel az ablak alatt nagy zajt csap, vagy pl. dobogást visz véghez az ablakon vagy az ajtón, köveket vagy undorító tárgyakat dobál az udvarra vagy a szobába. Ha a törvény ilyesek ellen is némi oltalmat adna, épen nem volna észszerűtlen dolog. A német bíró a »grober Unfug« általános fogalma alá vonhatja. — A porosz 1851-iki Btk. 346. §-a a házjog megsértésén kívül még két határozmányt tartalmazott, melyek hason jellegűek: »wer Hunde auf Menschen hetzt; wer vorsätzlich Steine oder andere harte Körper oder Unrath auf Menschen wirft«. — A magyar mezőrendőrségi törvény (1894. XII. t. cz.) is tartalmaz hasonló intézkedést. Kihágást követ ugyanis el és 100 koronáig terhető pénzbüntetéssel büntendő, a ki másnak földjére jogosulatlanul trágyát, csontot, döglött állatot, követ, cserepet és szemetet visz, illetőleg elás; avagy ha másnak a földjén gödröt ás... (95. §. i).

²⁾ A nagyobb hatalmaskodás első esete volt: *invasio domorum nobilium*; második esete: *occupatio possessionum et utilitatum atque pertinentiarum earundem*. L. 1486. 15., 1492. 56. és 1723. 10. t.-cz. — A szabvány célzatát pedig az 1723. 10. így írja körül: *Ad conservandam patriae nobilitatis praerogativam et privatorum regnicolarum securitatem, reprimendamque quorumque potentiorum agendi licentiam.*

Hol van már most a határ?

Vajon a lakó akarata elleni minden bemenetel megállapítja a bűncselekményt?

Ez így nem fogadható el. Ha elfogadnók, büntetni kellene sokszor ott is, ahol nincs semmi jogtárgy vagy jogi érdek megsértve, ahol legfőlebb a szeszély, boszúvágy, káröröm, vagy a zsarolhatásra való kilátás téteti meg a magánlaksértésre irányuló indítványt.

Ha tehát lemondottunk az egyik nagyon is megszorító ismérvről, gondoskodnunk kell másíkról. Mert abból, hogy maga a törvény semmi elhatárolást nem állít fel, nem következik még, hogy éppen nincs elhatárolás és hogy minden ilyen bemenetel büntetendő. (S hozzá teszem közbevetőleg, hogy én részemről a lakó kifejezett akarata elleni bennmaradást sem tudnám minden esetben mint magánlaksértést büntetni).

II.

A megállapítandó főismérv ily körülmények közt alig lehet más mint a specialis dolus.¹⁾

A magánlaksértés, ott forog fenn, ahol a bemenetel magánlaksértési szándékkal történt, ahol az illető lakó akarata ellenére nemcsak bement, hanem jogellenesen amannak erkölcsi értékét önhatalmu cselekményével kisebbíteni akarta.

A magánlaksértés ily értelemben véve, ellenkezője a formális delictumnak. Nem azon fordul meg, hogy bemenetel történt, hanem hogy miért történt. Mihelyt ez a célzat hiányzik, magánlaksértésért, még ha a külső ismérvek megvannak is, büntetni tilos. A támadás e bűncselekménynél nem a lak, hanem a lakó ellen irányul. (És ennyiben az elnevezés nincs szerencsésen megválasztva. Jobb elnevezés: »a házjog megsértése,« melyet a törvény a közhivatalnokok visszaéléseiről szólva, használ).

A másik követelmény, melyet fel kell állítanuk, az, hogy a cselekmény valamely jogtárgyat érjen.

Ahol nincs jogtárgy, ott egyáltalán nem jöhet létre delictum. Ha a házban, melybe bemegy valaki, a lakó nincs benn,

¹⁾ A specialis dolus-ról v. ö. büntetőjogi kézi könyvem 215. és 217. l.

a cselédség aligha panaszkodhatik magánlaksértésért, habár gazdájok meg is tiltotta azon egyénnek a bemenetelt. Ugyancsak nem foroghat fenn magánlaksértés, ha a koldus bemegy a házba, hol kiirták, hogy a koldulás tilos, vagy ahol ő ki van tiltva. Vagy valaki átmegy a földött udvaron, mikor ki van írva, hogy az átjárás tilos. Vagy bemegy sétálni az uraságnak földött téli kertjébe, melynek ajtaján ott a tábla, hogy tilos a bemenet.

A mennyiben a tilalom nem véd jogtárgyat, hanem csak szeszélyt, megsértése, a büntetőjogi szempontból tekintve, közömbös. Hiányos vád az, ha a vádló csak azt bizonyítja, hogy megtiltotta a bemenetelt. A magán-egyen tilalma nem lehet kizárólagos alapja egy büntetőjogi sanctiónak. Az ily tilalom kiadása azt, ami nem jogtárgy, nem változtathatja jogtárggyá. Szükséges, hogy a vádló kimutassa a jogtárgyat is, melyet tilalmával megvédeni akart. És még akkor is elengedhetlen lesz annak bizonyítása, hogy a tilalom komoly volt s hogy az a bement egyénre is vonatkozott.¹⁾

Ha az itt jelzett ismérvek valamelyike hiányzik, büntetni annál kevésbé szabad, mert az immateriális javak tekintetében a doctrinának még nehezebb állása van, mint az anyagiaknál. Hivatása úgyszólván jogalkotó. Az immateriális javakat ugyanis a törvényhozó éppen nem képes körülírni s a bűncselekmény tartalmának megállapítását úgyszólván egészen a tudományra bízza. Másrészt pedig, ami különösen a magánlaksértést illeti, ez a delictum olyan természetű, hogy népies jelszavak is bele-

¹⁾ A helyett, hogy a merev tilalmi momentumot annyira előtérbe hozzák, helyesebb volna a védelem területkörét kibővíteni oly irányban, ahol jogtárgy megsértéséről valóban szó lehet. Szükségesnek mutatkozik az iskolákat megvédeni a betolakodás ellen. Előfordultak esetek, hogy tanítás közben berohanás történt az iskola-terembe és ott botrány idéztetett elő. Biróságaink nem büntethették a cselekményt. A templomok és temetők sincsenek megvédvé azon időben, midőn isteni tisztelet és szertartás nincs. — Ide vág a mezőrendőrségi törvény 95. §-ának f) pontja: Kihágást követ el és 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, a ki idegen területre jogosulatlanul megy vagy jogtalanul azon átjár és onnét az illető felhívása folytán el nem távozik, vagy a ki tilalmi jelzéssel ellátott az idegen területre jogosulatlanul megy vagy jogtalanul azon átjár, a mennyiben cselekménye a büntető-törvény 421. §-a értelmében súlyosabb beszámítás alá nem esik.

hangzanak a törvény alkalmazásába — mint pl. »my house is my castle,« s ez a legveszélyesebb tényező a bíraskodásban. Az angol jog, melyre nálunk oly nagy előszeretettel hivatkoznak, ezen tételt a házjognak magán-egyén általi megsértésekor nem alkalmazza, hanem alkalmazza a constable ellenében. A házjog Angliában a magán-egyénnel szemben sokkal kevésbé van megvédve, mint nálunk és mint a kontinensen bárhol. Az angol jog »burglary« czimén csakis az erőszakos betörést bünteti (in breaking and entering), és ezt is úgy, ha éjjel történik valamely súlyosabb bűncselekmény elkövetése végett (with intent to commit a felony wherin).¹⁾

Mindez mutatja, hogy a magyar törvény az egyszerű bemenetelnek a büntetendő cselekmény keretébe való bevonásával igen exponált álláspontra helyezkedett; s ha van eset, hol nem lehetséges egyedül a törvény u. n. definitiójából kiolvasni a törvény értelmét, úgy az a jelen cselekménynél forog fenn.²⁾

¹⁾ L. *Blakstone VII.* — *Stephen* (A digest of the criminal law) így írja körül a cselekményt: . . . breaks and enters any dwelling-house by night with intent to commit a felony therein (316. Art.).

A *New-York* állami 1882-iki Btk. analog határozmányai ezek:

§. 496. A person, who, with intent to commit some crime therein, breaks and enters, in the night-time, the dwelling-house of another, in which there is at the time a human being, 1. being armed with a dangerous weapon; or 2. arming himself therein with such a weapon; or 3. being assisted by a confederate actually present; or 4. who, while engaged in the night-time in effecting such entrance, or in committing any crime in such a building, or in escaping therefrom, assaults any person; is guilty of burglary in the *first* degree.

§. 497. A person, who, with intent to commit some crime therein, breaks and enters the dwelling-house of another in which there is a human being, under circumstances not amounting to burglary in the first degree, is guilty of burglary in the *second* degree.

§. 498. A person who either 1. with intent to commit a crime therein, breaks and enters a building, or a room, or any part of a building; or 2. being in any building, commits a crime therein and breaks out of the same; is guilty of burglary in the *third* degree.

§. 505. A person who, under circumstances or in a manner not amounting to a burglary, enters a building, or any part thereof, with intent to commit a felony or a larceny, or any malicious mischief, is guilty of a misdemeanor.

²⁾ Ide igtatom azon külföldi törvények határozmányait, melyek a fődologra nézve megegyeznek a magyar Btk. határozmányával:

III.

Fel kell tüntetnem a kérdés állását a többi hason szerkezetű bűncselekményeket illetőleg is.

A *levéltitok megsértésénél* sem elég az elkövetéshez, hogy valaki egy lezárt borítékot feltörjön. Szükséges, hogy annak a levélnek legyen tartalma. Ha nincs, nem állapítható meg a bűncselekmény, még ha a külső ismérvek megvannak is.

Ugyanígy a *titok tiltott felfedezésénél*. Csak azon titok felfedezése büntetendő, amely valamely család vagy személy jó hírnevét veszélyezteti. S ha ezen bűncselekménynél a materiális ismérv pontosan körül is van írva a törvény szövegében, a másik kettőnél pedig nincs: ez nem ment fel az alól, hogy ezeknél is csak ott mondjuk ki a bűnösséget, ahol jogsérelem forog fen. Hogy a magánlaksértésnél és a levéltitok megsértésénél egyedül a fejezet címében nevezi meg a törvény a jogtárgyat, annak csak az lehet oka, hogy a törvényhozó absolute nem volt képes körülírást nyújtani. Előfordul ez sok helyen. Többek közt a párviadalnál, hol a törvényhozó a körülírásról lemond, mivel a becsületbeli elemet, mely a párviadal alapját

A *spanyol* 1870-iki Btk. így szól:

504. §. El particular que *entrare* en morada ajena contra la voluntad de su morador, será castigado con arresto mayor y multa de 125 á 1250 pesetas. Se el hecho se ejecutare con *violencia ó intimidación*, las penas serán prisión correccional en su grado medio y máximo y multa de 125 á 1250 pesetas.

505. §. La disposición del artículo anterior no es aplicable al que entra en la morada ajena para evitar un mal grave á si mismo, á los moradores ó á un tercero, ni al que lo hace para prestar algún servicio á la humanidad ó á la justicia.

506. §. Lo dispuesto en este capítulo ne tiene aplicación respecto de los cafés, tabernas, posadas y demás casas públicas mientras estuvieren abiertas.

Svédország: Celui qui se sera rendu coupable de violation de la paix domestique d'un individu, en s'introduisant à l'aide de violence ou autrement, contre le gré de celui-ci, dans son domicile, . . . (L. *Swinden*: Esquisse du droit pénal actuel. II. 320. l.).

Finnország: Quiconque, sans motif légitime, et contre la volonté d'une personne, se sera introduit dans son domicile (U. o. 331. l.).

kell hogy képezze, nem karolhatja fel anélkül, hogy kelleténél többet vagy kevesebbet ne mondjon. És előfordul a házasságtörés vétségénél egyéb, de szintén ilyen természetű indoknál fogva.

Támogatja továbbá a specialis dolus és a jogtárgy megkövetelését a *becsületsértés* bűncselekményének konstrukciója. A törvény itt sem szól a cselekmény azon elemeiről, s doctrina és gyakorlat mégis határozottan megkövetelik a delictum fenforrásához, hogy az, aki másról becsületsértő kifejezést használ, ezt injuriandi animo tette legyen. Ha pl. a becsületsértő kifejezéssel a köztük fenforgó intimitást akarta jelezni, az nem képez becsületsértést.¹⁾ Szükséges másrészt, hogy annak, aki becsületsértés vagy rágalmazás czimén vádat emel, legyen is becsülete. Az exceptio veritatis épen arra irányul, hogy az állítólag megtámadott jogtárgy hiánya kimutattassék. A mi pedig azon eseteket illeti, ahol az exceptio veritatis nincs megengedve, ott a törvényt, hacsak nem akarjuk a bíraskodást az absurdum terére vinni, ugyanoly értelemben kell magyaráznunk, mint a magánlaksértésnél. Ha t. i. a becsületsértő vagy rágalmazó állítás oly bűncselekmény elkövetésére vonatkozik, mely indítványi jellegű s az indítvány nem tétetett meg: csak a bizonyítás tilos. De ha a bíró hivatalosan tudja, hogy az állítás megtörtént tényen alapul, nem fog elítélni. Vagy ha a sértő állítás a női becsületet támadja meg és a vádló nőt illetőleg a bíró hivatalosan tudja, hogy bárczája van, nem fog elítélni, mert hiányzik a jogtárgy. A Btk. 264. §-ának tilalma ezek szerint csak arra vonatkozik, hogy nem szabad az ily kérdést a bizonyítási kísérlet esélyeinek kitenni, mivel ez nagy sérelemmel járhat a sujtó állítással illetett tisztességes egyénre nézve. Ha ellenben bizonyítás nélkül is megállapítható az állítás valóságága, vagyis ha a priori kétségtelen, hogy jogtárgy nincs, bűncselekmény sem foroghat fenn.

A mint a magánlaksértés bűncselekménye nem lehet absolut korlátja a szabad közlekedésnek, ugy a becsületsértés bűncselekménye nem nyomhatja el teljesen az emberek erköl-

¹⁾ Néha az önhatalmu bemenetellel is ez a czélzat van összekapcsolva s ezen esetek közt vannak olyanok, melyek nem jogsértők.

csi értéke feletti szabad vélemény-nyilvánítást. És ha mindkét bűncselekmény körének megállapításában a magyar törvény, helyesen, messzebb megy mint a külföldiek; de a kivételt nem tűrő tilalom terére lépni nincs semmi ok, s egyszersmind a gyakorlatban kivihetetlen is.

A tulajdon elleni bűncselekményeknél szintén azért követeli meg a törvény a specialis dolust, mivel a cselekmény maga, t. i. a dolog elvétele, még nem képez kriminalistikus jogsérelmet. Az elvétel ellen nem védi a Btk. a tárgyat; hanem csak az eltulajdonítási célzatu elvétel ellen. Ha a tulajdonos az üzletében kirakott, vagy a kiállító a kiállított tárgyakat illetőleg táblákat helyez el azon felirással, hogy a tárgyakat kézbe venni tilos és valaki mégis kezébe veszi azokat, ez, habár a tulajdonos jogkörébe ütközik, nem büntetendő cselekmény. Épp így áll a dolog a tilalom elleni bemenetellel. Ha az semmi jogsértő célzattal nincs összekötve, teljesen azonos jellegű a tilalom elleni, de eltulajdonosítási célzat nélküli elvétellel. Aki ezek ellen is meg akar védve lenni, az, ha a tárgyat a kézbe vételtől is meg akarja óvni, helyezze lezárt üvegszekrény alá, és ha házának légkörében külső embereket nem akar megtűrni, zárassa be a kaput vagy állítson őrt. A büntetőjog csak lényeges sérelmek ellen oltalmaz. A szeszély-sérelmek ellen az egyén önmaga tartozik magát megvédeni, s aki a védekezést e ponton még a maga részéről sem tartja érdemesnek, az ne követelje az államtól, hogy büntető hatalmát ezen apróságokra pazarolja.

Sőt tovább is kell mennem.

Ami különösen a tulajdon ellenieket illeti, a magyar büntetőjog szerint, mióta a »kisebb hatalmaskodás« ki van helyezve hatályából, az erőszakkal való elvétel ellen sincs megoltalmazva a tulajdonos — amennyiben t. i. az elvétel nem eltulajdonosítási célzattal történik. (A kényszerítés bűncselekményét ugyanis nem ismerjük, a személyes szabadság megsértésének vétségéért pedig ily esetben még nagyon erőszakolt törvényt magyarázat útján sem lehetne büntetni). Ugyanaz áll azon csalási jellegű cselekményről, mely vagyoni károsítással

nem jár.¹⁾ Még a vagyoni haszon szerzésére irányuló, de a másíknak vagyoni kárt nem okozó ravasz fondorlatos tévedésbe ejtés ellen sem nyújt oltalmat a büntetőjog. S a pénzhamisítás is csak kihágást képez, ha a hamis pénz készítése nem azon czélból történt, hogy az forgalomba helyeztessék.

Következtetem ezekből, hogy éppugy mint a levéltitok megsértésénél, a titok tiltott felfedezésénél, a becsületsértésnél és rágalmazásnál, valamint a tulajdon elleni bűncselekményeknél megköveteljük a specialis dolus és a jogsérelem fenforgását, ugyanazt kell tennünk a magánlaksértésnél.

És hozzáteszem, hogy kiegészítő eleme ez a minősített magánlaksértésnek is, hol nem egyszerű bemenetel, hanem behatolás forog fenn.

Ott az ismerv abban jelentkezik, hogy a támadó megfosztotta a lakót az oltalomtól. Ha pl. álkulcs segélyével hatolt be, megfosztotta őt azon biztonságtól, melyet a zár alkalmazásával szerzett magának. A külföldi íróknak ép azért felesleges nagyobb súlyt helyezniök ezen specialis dolusra és a jogtárgy megsértésének mozzanatára, mivel ott a behatolásban maga a törvény állít fel oly ismervet, melyből következtetni lehet, hogy megvan a specialis dolus és a jogsérelem.

Ismétlem tehát az eddigiek alapján, hogy én részemről a házjogot nem részesítem kevesebb védelemben, mint az ember többi javait, hanem csak a védelmi vonalat teszem egyenessé, vagyis nem akarok a házjog védelmének czíme alatt *állítólagos* jogsérelmeket büntetni.²⁾

¹⁾ Igen jó példa az, a melyet Csemegi Károly hoz fel »Egység és többség« című dolgozatában. Valaki a ravasz fondorlatot arra a czélra használja, hogy egy könnyelmű kártyás embert hamis ürügyek alatt pénzének átadására bírja és, az ekként kimesterkélt pénzt amannak részére a takarékpénztárba teszi.

²⁾ A kérdés irodalmi állásáról csak röviden fogok megemlékezni.

A magyar Btk. indokolása igen szűk szavú. A tilalmi elmélethez hajlik, midőn ezeket mondja:

»Mindenki ura saját lakának, s kivéve az esetet, melyben a törvény megengedi vagy rendeli a korlátozást, nem köteles megtűrni, hogy abba idegen személy bemenjen vagy abban tartózkodjék. (Anyaggyűjtemény II. 594. l.).

IV.

A járulékos kérdések közül hármat emelek ki.

1. Vajon fenforog-e a magánlaksértés ott, ahol a házba való bemenetel egy másik bűncselekmény elkövetésére szolgál?

Ha specialis dolus nem kívántatnék meg, a magánlakértés minden bűnesetben külön volna megállapítandó.

Schnierer Aladár ezt írja:

»A jogos ok nélküli bemenet egymagában a büntett tényálladékára nem elégséges, hanem megkívántatik, hogy az a lakással rendelkezőnek akarata nélkül történjék.... A kiutasító parancsnak nem azonnali teljesítése még magában véve nem állapítja meg a vétség tényálladékát, hanem a továbbtartózkodásnak azon szándékkal kell egyesülnie, melynél fogva a tettes ama parancssal (illetőleg tilalommal) dacolni akar.« (Kommentár 495. l.).

Illés Károly nézete ezen mondatban jut kifejezésre:

»A szándék itt a tettes ama tudatát feltételezi, hogy cselekménye a tulajdonos vagy a lakással rendelkező akaratába ütközik.« (A Btk. Magyarázata II. 580. l.).

Hälschner így formulázza a tételt:

»Der Hausfriedensbruch hat zum Gegenstande den Hausfrieden, den in Haus und Hof herrschenden, allein vom Willen des Hausherrn abhängigen Zustand der Ordnung, der verletzt wird, wenn hier dem Willen des Berechtigten, ihn in der Freiheit seiner Bethätigung beeinträchtigend, der Wille eines Unbefugten entgegentritt und sich irgendwie als geltender und herrschender zu behaupten sucht.... Der dolus erfordert Vorsätzlichkeit der Handlung und das Bewusstsein, ohne Berechtigung wider den Willen des Berechtigten eingedrungen zu sein oder zu verweilen.« (Das gemeine Deutsche Strafrecht. II. 145. és 150. l.)

Merkel:

»Dieses Delikt verletzt den besonderen Frieden, dessen sich jeder innerhalb seines Daheimes und in den ihm gleichgestellten Räumlichkeiten soll erfreuen können, und das ihm entsprechende Recht der Person, innerhalb ihrer befriedeten Räumlichkeiten das Eintreten und Verweilen Dritter von ihrem Willen abhängig zu machen, ihr »Hausrecht.«... Zur Handlung gehört ein bewusst widerrechtliches Eindringen.« (Lehrbuch 348. l.).

John:

»Die Frage ist: hat der Angeklagte bei den Handlungen, die ihm zur Last gelegt werden, sich so benommen, wie die Regeln des gewöhnlichen Verkehrs dies gegenüber fremden Wohnungen gestatten? Und

Ilyenek rendszerint a rablás, a gyilkosság, a testi sértés, a gyújtogatás. És ilyenek némely egyszerű lopások, melyeknél a bemenetel nem betörés vagy bemászás segélyével történik.

Hogy a doctrina és a positiv törvény e czimen nem követeli meg a magánlaksértési vétség megállapítását, ennek oka csak az lehet, hogy a magánlaksértési dolust nem látják fenforogni. Azt mondhatják, hogy a cselekmény nem a magánlaksértésre, hanem a másik delictumra volt irányozva, tehát a házba való bemenetel külön bűncselekményt nem képez. Lopás, és nem magánlaksértés elkövetése volt a czél.

Egészben véve helyes határozatot hozott egy rokon kérdésben a magyar kir. Curia teljes-ülése. Arról volt szó, vajon a rabruhában megszökö rab követ-e el lopást a rabruhára nézve. S a Curia a lopást csak az esetre állapította meg, ha »a szökés előkészületeiből kitűnik, hogy a fogoly szándéka, ille-

wird dies verneint, so kann von einem erlaubten Eintreten in die fremde Wohnung nicht die Rede sein, sondern es liegt dann eine ihrer Natur nach rechtswidrige Handlung, das Eindringen im Sinne des Gesetzes vor.... Auch ist damit nichts gewonnen, wenn gesagt wird, es müsse der Angeklagte das Bewusstsein gehabt haben, ein fremdes Hausrecht zu verletzen. Ist festgestellt, dass der Thäter das thun wollte, was §. 123. verbietet, so ist damit auch festgestellt, dass er ein fremdes Hausrecht habe verletzen wollen« (Holtzendorff, Handbuch. II. 155. és 158. l.).

Osenbrüggen-nek 1857-ből származó »Der Hausfrieden« című monografiája nem dogmatikus, hanem inkább jogtörténelmi tanulmány s a jelen dolgozatnál kitűzött czélok tekintetében nem nyújt támpontot. — Hirt 1858-ban megjelent munkája »Der Hausfrieden, dessen Störung und das Hausrecht« népszerűsíteni akarja az ide vágó fogalmakat s tudományos praecisióra nem tart igényt.

Chauveau és Helie rendszeres munkájokban a dolus kérdéseire egyáltalán kevés sulyt helyeznek s ezen itt tárgyalt bűncselekménynél meg sem említik.

Egyedül Garraud jár némileg közel ahhoz az állásponthoz, melyet magaménak vallok.

»La violation de domicile — írja Garraud — n'est pas délictueuse si elle a eu lieu sans intention coupable, c'est-à-dire sans la volonté, de la part de l'inculpé, de léser l'indépendance et la liberté individuelle..... L'élément moral du fait prévu par l'article 184 du Code pénal se puise donc uniquement dans la volonté de violer le domicile. (Traité théorique et pratique du droit pénal français. III. 438. l.).

tőleg célja a ruházatnak jogtalan eltulajdonítására is volt irányozva; « rendszerint azonban, minthogy » a fogoly megszökése által mindenek fölött szabadságát akarja megszerezni, « lopás nem forog fen. Döntő tehát az, hogy mire volt a cselekmény irányozva¹⁾).

2. Ellenben nem fogadható el a Curiának azon másik teljes-ülési határozata, mely az előbbivel ellenkező álláspontból indul ki és a tulajdon elleni kihágás mellett az egyszerű magánlaksértési jellegű cselekményt külön beszámítja és az alaki halmazat szabályai szerint a kettőből vétséget alakít.²⁾

Eltekintve a már kifejtett elvi állásponttól, lehetetlen elfogadni e tételt, mert arra a sajátszerűsége vinne, hogy aki a tyukketreczből két csirkét lopott, az a magánlaksértésben és a lopásban, aki pedig a tyukketreczből négy csirkét lopott, már csak lopásban volna bűnös.

S ugyanazon nehézségek állnak elő, midőn házba való bemenetel és furtum usus vagy ingatlan rongálásának kihágása

¹⁾ A Curia 34. számú teljes-ülési határozata: ... Tekintve, hogy a szabadságától megfosztott fogoly, megszökése által mindenek fölött szabadságát akarja visszaszerezni; tekintve, hogy úgy szökésének előkészítéskor, valamint szökésének foganatba vétele alatt gondolata rendszerint nem irányul az általa viselt rabruhára; tekintve, hogy már e szempontnál fogva rendszerint nem forog fenn az eset: hogy a szökő fogoly reflexiója különösen kiterjedne az általa használt, illetőleg rajta levő rabruhára, ezen más birtokában levő ruhának saját tulajdonába való vétele eltulajdonítást célzó akaratának és elhatározásának eredménye legyen; tekintve, hogy ezen most jelzett helyzet az elvétel és eltulajdonítás dolosus voltát kizárja: kimondja a kir. Curia, hogy a rabruhával megszökő fogoly e ruhára vonatkozólag, amennyiben az eltulajdonítás dolosus volta fenforog, lopást követ el; dolosusnak tekinthető pedig az eltulajdonítás, ha a szökés előkészületeiből kitűnik, hogy a fogoly szándéka, illetőleg célja a ruházatnak jogtalan eltulajdonítására is vala irányozva ... (1884. május).

²⁾ A Curia 51. számú teljes-ülési határozata: Tekintve, hogy másnak lakásába vagy ahhoz tartozó helyiségbe, az abban lakónak vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellenére, jogos indok nélküli bemenetel a Btk. 332. §-ában meghatározott magánlaksértésnek vétségét képezi; tekintve, hogy két forint értéket felül nem haladó élelmi czikknek — minősített körülmény hozzájárulása nélküli — ellopása a Ktbk. 126. §-ában meghatározott tulajdon elleni kihágást állapítja meg; tekintve, hogy e szerint a fentebbi két pontban meghatározott mindegyik cselekmény

(Kbtk. 127. §.) vagy a mezőrendőrségi törvény 93. és 94. §-aiban foglalt némely kihágás forog fen. És számos más esetben is.¹⁾

külön-külön büntetendő törvényszegést képez; tekintve, hogy a czél, mely végett valamely büntetendő cselekmény elkövetetik, azon esetek kivételével, melyekben az a cselekmény büntetendő voltának vagy törvény szerinti minősítésének megállapítására — mint annak ismérve — a törvény világos rendelkezésében ki van téve, (például 127., 142., 152., 161., 163., 175., 203., 321., 333., 350., 363., 370., 379. stb. §§.): úgy a büntett létrejöttére, valamint a büntetendő voltának megszüntetésére semmi befolyással nem bír s e tekintetben a czél teljesen értéktelen, ... (1885. november).

¹⁾ Az hozatott fel, hogy a curiai döntvény csak halmazat kérdésre vonatkozik, nem pedig a magánlaksértés ismérveire is. De maga a Curia is számtalan esetben úgy értelmezte a döntvényt, hogy mind a két kérdést megoldja s úgy fogja fel az irodalom is.

Érdekes lesz itt röviden vázolni azon nevezetes vitát, mely ezen teljes-ülési határozat tárgyában jogi szakirodalmunk terén kifejlődött.

Vajkay Károly megtámadta a teljes-ülési határozatot s álláspontját lényegileg a következő mondatban formulázta:

»A Curia tévedt, midőn azt határozta, hogy a mondott cselekvéssel a tulajdon elleni kihágáson felül a magánlak megsértésének vétsége is elkövetettet, azé a vétségé, melynek egyik, még pedig főalkotó eleme — a tilalom elleni való bemenetel — a tettes megjelölt ténykedésében teljesen hiányzik«. (*Jog.* 1886. 8. és 14. sz.).

Csemegi Károly válaszolt. Legpraegnansabban a következő két tétel fejezi ki véleményét:

»Midőn a tolvaj meghányja agyában a csirke ellopását és az ezen czélját előmozdító, valamint akadályozó helyzetet, a módokat és az eszközöket mérlegeli, látja, hogy az óhajtott tárgy a tulajdonos kamrájában van. Elméjének tehát foglalkoznia kell azon kamrával is, amelybe való bemenetel nélkül az eltulajdonításra kiszemelt tárgyhoz nem juthat, azt birtokába nem veheti. Ha ezen helyzet daczára is megmarad a feltett eltulajdonítási szándék mellett, lehetetlen, hogy ne akarja egyszersmind az azon helyiségbe való bemenetelt, ahol azon óhajtott dolog létezik, ahol azt apprehendálnia kell, hogy birtokába vehesse.... V. K. úr azt állítja, hogy az által, mert egy idegen ember minden jogosultság nélkül, éjnek idején, másnak spárga-csomóval lekötött kamráját ezen csomó feloldásával és a tolvár félrehúzásával felnyitja és azon kamarába bemegy: nem jó létre a magánlaksértésnek a Btk. 332. §-ában meghatározott vétsége. Ellenben én azon meggyőződésben vagyok, hogy a körülírt ténykörülmények azon vétség tényálladékát teljesen kimerítik. (*L. Magyar Igazságügy* XXV. 1. l., *Jogt. Közl.* 1886. 13. sz.).

Különben a kérdés, a halmazati megoldással együtt, a német judikaturából származott át. És ott még van némi alapja a halmazatnak, mert a német törvény csak a *behatolás* után elkövetett magánlaksértést ismeri, tehát az élelmi szer lopása mellett egy aránylag súlyos bűncselekmény forog fen. A Curia azonban e halmazati elméletet egy oly cselekményre alkalmazta, mely a német Btk. szerint nem is delictum. Eltérő törvénybeli alapokon pedig ugyanaz a tétel nagyon, de nagyon ingadozónak jelentkezik.¹⁾

Dell'Adami Rezső Vajkay mellé állott. Szerinte az eszköz-cselekmény nem minősíthető önálló delictummá, amidőn az a célzott bűncselekmény integráló alkatrésze. Ilyen a lopásnál az idegen birtokból elvonás, tehát abba behatás. (*Jogt. Közl.* 1886. 16. és 17. sz.)

Barna Ignác Csemegi álláspontját támogatta, és pedig a Btk. 330. §-ának azon kitételére támaszkodva, hogy magánlaksértés követtetik el, »amennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forogna fenn«. A laksértés mint eszköz-delictum, ha a cél-delictum nálánál súlyosabb bűncselekmény, külön minősítés tárgyát nem képezheti; ellenben, ha a cél-delictum egyenlő vagy csekélyebb beszámítás alá kerül, a külön beszámítás beáll. (*Jogt. Közl.* 1886. 16., 17. és 19. sz.)

Szóltak a kérdéshez még *Bánfay Simon* és *Katona Béla*. (*Jogt.* 1886. 16. sz.).

Legújabban *Heil Fausztin* a teljes-ülési határozatnak ellene nyilatkozott. Szerinte alapelv az, hogy a bűncselekmény, mely valamely más bűncselekmény elkövetésének eszközéül szolgál, ez utóbbival nem áll halmazatban, hanem a két bűncselekmény delictum-egységet képez akkor, ha amaz emennek oly rendszerinti vagy gyakori elkövetési módját képezi, hogy a törvényhozó a cél-delictumnál az eszköz-delictumnak is elkövetését hallgatag feltételezi. (*Jogt. Közl.* 1894. 13. sz.)

Két kommentárunk ellentétes álláspontot foglal el e kérdésben. *Schneider* helyteleníti a halmazat alakítását; *Illés* elfogadja és még a teljes-ülési határozaton is túlmegy annyiban, hogy nem alaki, hanem anyagi halmazatot construál. Indokolása ez: »A laksértés vétségét s az ezzel kapcsolatos tulajdon elleni kihágást anyagi halmazatnak kell tekintennünk, mert a kettőnek tényálladéka teljesen különböző, s csupán a véletlen, nem pedig elkövetési cselekedetük elválaszthatlan közössége okozhatja azt, hogy egymással szorosabb, de mindenkor csak külső kapcsolatba jutnak.« (Kommentár I. 361. l.) Abban igaza is van: ha halmazat forog fen, akkor anyagi a halmazat.

¹⁾ A német judikaturából kiemelem:

Valaki egy czukorgyárba behatolt, hogy onnét egy maroknyi czukrot lopjon. Az alsó fok felmentette, mivel a kihágás kísérlete nem bünte-

3. A harmadik kérdés, amelyet még érinteni kívánok, a következő:

A kísérlettől való visszalépés esetében célbavett cselekmény elkövetése végett a házba történt bemenetel beszámítandó-e minden esetre mint magánlaksértés, mely meg nem történtté nem tétethetik?

Ha a speciális dolus megköveteléséről lemondunk, ismét előáll az a sajtószertű helyzet, hogy igen sok esetben meghiusíthatnák a törvényhozó azon intentiója, miszerint a kísérlettől vissza lehessen lépni s a visszalépés által a büntetlenséget megszerezni.

Ellenben ha a magánlaksértésnél is felveszszük a speciális dolus szükségét, úgy igenis lehetséges megindokolni a doctriának és a gyakorlatnak meglehetősen betartott azon álláspont-

tendő, a legfőbb bíróság elítélte magánlaksértésben... Es genügt in letzterer Beziehung die Vorsätzlichkeit der das objectiv widerrechtliche Eindringen enthaltenden Handlung und das Bewusstsein des Thäters von der Widerrechtlichkeit des Eindringens. Diese Erfordernisse müssen als durch die Urtheilsgründe festgestellt erachtet werden. Das Landgericht wollte offenbar das bewusst wiederrechtliche Eindringen an sich nicht verneinen, sondern nur aussprechen, dasselbe könne rechtlich nicht in Betracht kommen, weil es nur das Mittel gewesen sei, den weiteren auf die rechtswidrige Zueignung der Zuckers gerichteten dolus zu verwirklichen. Diese Auffassung ist jedoch eine rechtsirrhümliche, weil das Gericht dem Motive des Thäters und dem Zwecke der Handlung eine Bedeutung beigelegt hat, welche denselben hinsichtlich des Thatbestandes des Hausfriedensbruches nicht zukommt. Dieser Thatbestand setzt in subjectiver Beziehung nur die oben bezeichnete Willensbestimmung voraus. (Entscheidungen des Reichsgerichtes. XI. 166. I.).

Egy másik esetben valaki álkules segélyével behatolt egy idegen pinczébe és onnan egy üveg bort lopott. A legfelső bíróság az indoklásban ezeket mondja: Es ist im Falle die gesetzlichen Merkmale des Delikts des §. 213. vorliegen, nicht ersichtlich, warum dieses Delikt, welches eine auf die Erreichung eines bestimmten Zweckes gerichtete Absicht nicht voraussetzt, beseitigt sein soll, weil der Angeklagte die Entwendung im Sinne des §. 370. 5., dessen Thatbestand ein Eindringen in fremde Wohnungen nicht voraussetzt, gerade mittels Eindringens in den Keller ausgeführt hat. Auch würde es in subjectiver Hinsicht zur Bestrafung des Angeklagten genügen, wenn er sich auch nur bewusst gewesen wäre, dass er widerrechtlich in der thatsächlich festgestellten Weise in den Keller eintrete. (Annalen des Reichsgerichts. VIII. 191. I.).

ját, hogy az ily esetekben külön laksértést nem állapítanak meg. S ettől az állásponttól tágitani annál kevésbé szabad, mert az önkényt visszalépőt magánlaksértésért mégis büntetni annyit tenne, mint a büntetlenségi ígéretet — egy állítólagos immateriális jogsérelem ürügye alatt — meg nem tartani.¹⁾

Tehát a három járulékos kérdésnek, t. i. a halmazatnak, a subsidiaritásnak és a visszalépésnek, megnyugtató megoldása is egyedül úgy történhetik meg, ha a magánlaksértést nem tekintjük alaki bűncselekménynek, és ha nem magyarázzuk belé a materiális javak ellen intézett bűncselekményekbe, mint kisegítő bűncselekményeket, az eshetőleges immateriális javak ellen intézetteket is.

És ez a felfogás semmikép sincs ellentétben azzal, amit más helyen igen gyakran kifejtettem, hogy az erkölcsi javak az eddiginél fokozottabb oltalomban volnának részesítendőek. Az erkölcsi javakat azok ellen kell megvédeni, akik támadásukat e javak ellen intézik, de nem a vagyont vagy a testi épséget megtámadók ellen.

Valamennyi törvényhozásban azt a vezéreszmét látjuk kifejezésre jutni, hogy amikor az anyagi javak elleni támadások előkészületi cselekményét valamely immateriális jogtárgy elleni sérelem képezi, vagyis dogmatice kifejezve: mikor halmazat állott elő az immateriális és materiális jogtárgy elleni két bűncselekmény közt: akkor a büntetés kiszabása, vagy kivételes körülmények folytán beálló elengedése a cél-cselekmény körülményei szerint történik. Ezért nem szabad komplikálni az élelmi szerek lopását a magánlaksértéssel, továbbá a gyújtogatástól való visszalépést, illetőleg a tűznek a Btk. 427. §-a értelmében való eloltását ugyancsak a magánlaksértéssel, és a nő elleni sikeres vagy sikertelen zsebtolvajlást a becsületsértéssel vagy a Btk. 249. §-a szerinti szemérem elleni bűncselekménnyel, stb. Ugyancsak ezért nem szabad megengedni, hogy az imma-

¹⁾ Maga a Btk. sem követeli meg egész határozottan az u. n. maradék-cselekmény büntetését. A 68. §. annyit mond, hogy a megbüntetést a 67. §. intézkedése »nem zárja ki«. A német Btk. e kérdést meg se említi. A francia Btk. a kísérletet másképp írja körül és ez alapon mellőzi a külön felemlítést.

terialis eszköz-cselekmény 3 év alatt évüljön el, mikor a materiális cél-cselekmény 6 hónap alatt már elévült.

Végoka pedig ezen vezéreszme elfogadásának az, hogy a büntetőjogi oltalom rendszere a jogsérelemnek nem csak megtorlásán alapul, hanem egyszersmind a megtorlásnak a társadalmi nyomasztó viszonyokhoz képest leszállításában, olykor megszüntetésében. Ha ez utóbbiak valamelyikének indokoltsága a cél cselekmény tekintetében bekövetkezik, ennek nem állhatja útját egy oda construált mellékcselekmény.

Különben is, mint e dolgozat bevezetésében már rámutattam: a materiális és az immateriális javak elleni büntettek két csoportja a személyek tekintetében teljesen különválnak egymástól és illusio volna hinni, hogy midőn az egyiket jobban sujtjuk, ezzel a másikat csak érintettük is.

V.

Az egyszerű magánlaksértés tekintetében curiai gyakorlatot idéznem alig lehetséges, mivel ezen cselekmény első fokában a járásbíróság hatáskörébe tartozik és ennél fogva a Curia biráskodásának tárgyát csak a legritkább esetben képezi.

A Curián ellenben számos bűnügy fordult meg, melyekben az idegen lakásba vagy helyiségbe való bemenetel megelőzte a célba vett bűncselekményt s a tettes vagy a kísérletig sem jutott, vagy a kísérletől visszalépett. Ily esetekben a bemenetelt illetőleg a Curián eltérő döntések történtek. A nyolczvanas évek folyamán a gyakorlat odahajolt, hogy a magánlaksértés megállapíttassék; ujabban nem igen tudtam ily határozatokat találni s ebből azt kell következtetnem, hogy a Curia a külön beszámítás tanát elejtette. És ez csak helyesíthető.

Meg kell azonban ismételve jegyeznem, hogy a külön beszámítás mellőzését nem úgy értem, hogy a bűncselekmény elkövetése céljából történt bemenetel egyáltalán nem kerülhet büntetés alá. Ha a bemenetel a lakót megsértette pl. biztonságában és a bemenő dolusa erre kiterjedt, beszámítható a cselekmény. Részemről csak azt nem vélem elfogadhatni, hogy

a tilalomellenes vagy annak vélelmezhető bemenetel maga mint ilyen magánlaksértésnek vétethessék.

Szólnom kell még itt befejezésül a Btk. 330. §-ának azon záradékáról, mely szerint a magánlaksértés büntette követtetik el, »a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forogna fen.« Ugyanily záradékot találunk 424., 431., 435. és 444. §-okban, hol azt érti alatta a törvény, hogy ha a gyújtogatás, a vízáradás okozása, a vaspályarongálás vagy a hajórongálás gyilkosságot képez, ezen büntett iránti szabvány alkalmazandó. Ugyancsak megtaláljuk a 473. §-ban, mely a 477. §-ban foglalt bűncselekménnyel jöhet ugyanily viszonyba. És található egyebütt is.¹⁾

A kérdés előttünk az, hogy mit jelent a 330. §. záradéka. Némelyek szerint a törvényhozó a subsidiaritást akarta kifejezni s a záradék értelme az, hogy a magánlaksértés a súlyosabb bűncselekményekbe beléolvad vagyis absorbeálódik, a vele egyenlő súlyu és nálánál kevésbé súlyos bűncselekmények mellett pedig önálló létre jut. S erre alapítják az 51. sz. teljesülési határozat megállhatását is — de lege lata.²⁾ Részemről nem tulajdoníthatok a záradéknak oly nagy jelentőséget. Azon záradék, valamint a többi is, olyat mond, ami körülbelül magától értetik. Ha valaki ölési szándékkal gyújt, vagy ugyanily szándékkal okoz vízáradást, vagy rongálja a vaspályát vagy a hajót: hogy ez gyilkosság, azt nem volt szükséges megmondani. A német Btk. — a maga nagyon szabatos szövegezésében — nem is igen ismeri ezen záradékokat. S ha a magyar törvényből hiányoznék pl. a 330. §. záradéka, akkor sem mondaná ki a bíróság, hogy a vádlott gyilkosságot és magánlaksértést, rablást és magánlaksértést, lopást és magánlaksértést követett el. Amint rendszerint nem mondják, habár ott nincs záradék, hogy valaki elkövetett rablást és becsületsértést, vagy lopást és levéltitok sértést. És ennek oka ismét csak az, amit már említettem, hogy az anyagi javak elleni bűncselekmények mel-

¹⁾ Ezeket l. büntetőjogi kézi könyvem 311. l.

²⁾ L. Barna Ignác érvelését fent a 20. lapon.

lett netalán elkövetett immateriális bűncselekmények sokat vesztenek jelentőségökben.¹⁾

¹⁾ A Curia gyakorlatából kiemelem a következőket:

1. Csemegi Károly »Egység és többség« című dolgozatában két esetet említ, melyekben a lopás céljára történt bemenetelt a Curia mint magánlaksértést büntette. Idéz azután egy harmadik esetet, melyben betörés és jogtalan elsajátítás — zálogba vett marhának visszavétele — követtetett el s a Curia a Btk. 331. §-a szerinti magánlaksértést és jogtalan elsajátítást állapított meg. (*Magyar Igazságügy* XXV. 1. l.)

2. A lopás vádja be nem bizonyíthatván, a vádlott az idegen udvarba való bemenetele alapján bűnösnek mondatott a magánlaksértésben. (*Dtár* XI. 130. h.).

3. A jogtalan, de büntelen önségély esete forog fenn, ha a háztulajdonos önhatalmúlag — a bútorok kihordásával, az ablakok és ajtók leszedésével, tehát physikai erő használatával — hajtja végre a bíróság abbeli jogerős ítéletét, hogy a bérlő a lakást meghatározott időre kiüríteni köteles, feltéve természetesen, hogy ezen határidő letelt. (*Dtár* XXIX. 68. sz.).

4. »A magánlak megsértése büntettének és más ingó vagyona megrongálásának vádja és következményei terhe alól azért kellett vádlottat felmenteni, mert a végtárgyalás adataival igazoltatott, hogy vádlott az anyósa lakába az ajtó lakatának betörésével nem a magánlak megsértése céljából, hanem lopási célzattal hatolt be«. (*Dtár* XXXIV. 10. sz.).

5. A ki az átjárásnak a jogosított általi megtiltása után is átjár, magánlaksértést követ el. Precarium visszavonása. (*Dtár* XXVI. 44. sz.).

6. Ha súlyos testi sértés fenforgása esetében magánlaksértési cselekmény is követtetett el, az utóbbi nem azért esik el a beszámításnál, mivel a cselekmény nem ezen vétség elkövetésére volt irányozva, hanem mivel a törvényhozás bizonyos igen csekély nyomatéku büntetendő cselekményeket, melyek rendszerinti előzményeit, kíséretét vagy következményeit képezik más sokkal súlyosabb büntetendő cselekményeknek, már az utóbbiak, természetesen a súlyosabbak, büntetésének meghatározásánál annyira figyelembe vette, hogy azok emezekkel, a súlyosabbakkal, egy jogi egységbe foglaltaknak tekintendők s azoknak büntetésével mint hallgatólág értett alkatelemei büntettetnek. (*Dtár* XXII. 73. sz.).

7. Magánlak megsértése és zsarolás mondatott ki anyagi halmozatban, midőn a tettes zsarolás végett hatolt a házba. (*Dtár* VIII. 67. sz.).

8. Azon bérlő ellenében, aki a bérleti idő letelte előtt a lakásból, bár némely tárgyak visszahagyásával, eltávozott, a lakásba a rendes használatú másodkulcs segítségével egy nappal a kitűzött idő előtt behatoló új bérlőt a Curia a magánlaksértés vádja alól felmentette. (*Dtár* XVI. 105. sz.)

VI.

Szólnom kell még a magánlaksértés súlyossági momentumáról.

A magánlaksértések, habár, mint láttuk, igen sok esetben alig állapítható meg az azokban rejlő jogsérelem, még nem is a bűncselekmények legalsó osztályába tartoznak. Nem kihágások, hanem vétségek. Vagyis közepsúlyosságuknak tekintetnek és ezek jogkövetkezményeivel járnak. A korrekionalisatio,

9. Különösen érdekes a Curia következő határozata: Két suhancz a magokkal vitt álkulcs segélyével éjjel bementek egy idegen udvarbéli pinczehelyiségbe és ott a csapos-hordóban volt folyadékból a náluk volt korsót megtöltötték, az hive, hogy korsójuk a lopni célzott borral telt meg, holott a folyadék, mint az később kiderült, a pinczetulajdonos által a csapos-hordóba öntött öblögető-vizből való volt. A Curia, alkalmas tárgy hiányában, a lopást el nem követhetőnek mondotta ki, ellenben a magánlaksértést a 330. §. értelmében megállapította. (*Dtár XXXV.* 35. sz.).

10. Egy hegyesősz egy tolvaj keresése közben szitkozódások és fenyegetések közben behatolt egy özvegy szállóhegyi lakásába és ott kutatást tartott. Minthogy a vádlott »jóhiszeműleg« jött el, a Curia — a két alsófok ellentétes ítéletével szemben — a magánlaksértés vádjára alól felmentette. (*Dtár XXV.* 89. sz.).

11. Valaki azon célból hatolt be másnak lakásába, hogy ott azt megverje és e szándékát végrehajtotta. A Curia a magánlaksértés és a testi sértés eszmei halmazatát mondotta ki. (*Dtár XXII.* 102. sz.).

12. Magánlaksértés: az által elkövetve, hogy a vádlott az őt elhagyott neje által elvitt holmi visszahozatala végett a nő kamarájába erőszakkal behatolt. (*Dtár XXVIII.* 34. sz.).

13. Magánlaksértés: elkövetve az által, hogy négy egyén beront egy házba és a tulajdonos nejét — ennek akaratával bár, de a férj ellen alkalmazott erőszakkal — a gyermekekkel, továbbá a nő és a gyermekek különböző ruhaneműivel együtt elviszik. (*Dtár XXXII.* 72. sz.).

14. Aki éjnek idején egy nő lakásába betör, nem hivatkozhatik enyhítőül arra, hogy ő azelőtt azon (házas) nővel szerelni viszonyban volt s így a bemenetelre mintegy jogot tarthatni vélt, mert azon viszony a férjezett nővel erkölcselen és tiltott viszony lévén, semmiféle jognak alapját nem képezheti. (*Dtár XXXIII.* 5. sz.).

15. Btk. 330. §-a szerint a magánlak megsértésének büntette más büntetendő cselekménnyel anyagi halmazatban külön csak oly esetben állapítható meg, midőn az ugyanazon akaratelhatározással elkövetett másik cselekmény súlyosabb büntetés alá nem esik. (*BJT.* XXIV. 265. l.).

melyet a törvény a súlyosabb cselekmények lefokozása tekintetében behozott, a kevésbé súlyos bűncselekményeknél ki van zárva, s az u. n. dekorrekionalisatio hiánya a magyar büntetőjog individualizálási képességét nagyon korlátozza. Egész sora a legkisebb súlyu cselekményeknek vétséget képez és vétségi súlyát érezteti számos életviszonyban.

Ha már a bűncselekményeket három fokozatos osztályba sorozzuk, ezt olykép kellene tennünk, hogy kivétel nélkül a cselekmény konkrét súlyossága legyen irányadó, nem pedig eshetőleges súlyossága.¹⁾

Ezekre azt szokták ellenvetésül felhozni, hogy a büntetés mégis csak csekély és így nem indokolt oly nagyon kiemelni a bűnösségi határvonal és a vétségi osztályozás mozzanatát. Ugyanez a kicsinylés jut kifejezésre a dekorrekionalisatio kizárásában is, melyet a mellett, hogy a két büntető kodex mechanikus szétszakítása megnehezítette a vétségről a kihágásra való átmenetet, támogatott kétségkívül azon felfogás, hogy a csekélyebb súlyu cselekményeknél nincs helyén az osztályozás gondosságának azon foka, mint a súlyosaknál.

De bármily csekély büntetést kapott is valaki, megmarad

¹⁾ A hármás felosztás véleményem szerint három külön büntetési nemre volna helyezendő és e három büntetési nem mindegyike csak oly tartamban volna kiszabható, amely az illető cselekmény-csoport súlyának megfelel. Pl. a következő módozat szerint: A kihágási szabadságbüntetési nem (elzárás) 2 hónapig terjedhetőleg, a vétségi büntetési nem (fogház) 2 hónaptól 3 évig terjedhetőleg, a büntetési büntetési nem (fegyház) 3 évtől 15 évig terjedhetőleg szabhatnék ki. A felsőből az alsóba való átmenetel pedig a Btk. 92. és 20. §-ainak analógiája szerint meg lehetne engedve. Így kikerültetnék az, hogy a 2 havi elzárással sújtott cselekmény: *kihágás*, az 1 frttal büntetett némely cselekmény pedig: *vétség*; másrészt hogy az 5 évi fogházzal sújtott cselekmény: *vétség*, a 6 havi börtönnel sújtott cselekmény pedig: *büntett*. Vagyis megszűnnék a mai hármás felosztási rendszernek azon ellenmondása, hogy vannak sokkal súlyosabb kihágások, mint vétségek, és sokkal súlyosabb vétségek, mint büntettek. És megszűnnék az is, hogy a mellékbüntetés és az elévülés nem a cselekmény súlyossága, hanem főként a véletlenség szerint irányul. Hogy pedig — mint felhozni szokták — a kihágások egészen más természetű cselekmények, mint a büntettek és vétségek, az nem áll, mivel a kihágások közt is vannak jogséreلمي cselekmények és a büntettek és vétségek közt is praeventionális jellegűek.

állandó bélyegként: hogy rovott előéletűvé válik, — mint azt bírói nyelven mondják. És vele jár az is, hogy a megbüntetés hivatalból közlik az illetőnek fegyelmi hatóságával, amely újra vizsgálat tárgyává teszi, vajon azon állás testületi követelményei nincsenek-e megsértve a cselekmény, illetőleg a kriminalistikus megfenyítés által. A hivatalnokra, tisztviselőre, ügyvédre, közjegyzőre, a katonatisztre, stb. az ily hivatalos közlés gyakran igen súlyos következményekkel jár. Tudok esetet, midőn előkelő állásu katonatiszt kénytelen volt elhagyni a katonai pályát, mivel felebbvalójával közölte valaki, hogy magánlak-sértésért három napi fogházat állott ki.

Nem szabad felednünk, hogy lassankint minden államban kifejlődik a kriminalistikus elítélésen keresztülment egyének hivatalos világlatban tartása. Azok a névsorok, melyeket a bíróságok, az ügyészségek és a rendőrségek erről vezetnek, sokkal nevezetesebb tényezőt képeznek ma már, mint sokan képzelik. Igen gyakran utána néznek ezen névsorokban a hatóságok és némi megszorításokkal magánosok is. És nem egyszer egészen máskép dől el egy bizonyos egyént illető határozat, ha neve a névsorban előfordul azoké közt, akik büntetett vagy vétségért el voltak ítélve, vagy akik ellen vizsgálat folyt. Sokszor nem is nagyon kutatják, hogy miért és mily súlyosan büntették; *capitis diminutio* már az, hogy neve a kriminális bíróság által össze válogatottak közt szerepel.

És ha még csak az illető bíróság által vezetett nevsorról volna szó. De újabban mindinkább behozzák az államok. azt a rendszert, hogy a büntető bíró által elítéltekről központi névsorok is vezetessenek. A bíróságok beküldik az elítéltek neveit és pár általános adatot a fővárosi intézetbe és a kormány közvetlen vezetése alatt láthatatlanul fennáll egy informationális nagy-hatalom. Párisban a Bertillon-féle intézet már működik és habár első sorban a kriminalitas lehető leküzdése a cél, de a beküldött nevek óriási nagy tömegénél fogva kiterjed hatása a szoros értelemben vett kriminalitas körén túl is.

Nem akarom részletezni azon mérhetlen befolyást, melyet az ily intézet az állami és társadalmi élet minden viszonyaira gyakorolni képes. Csak egyet emelek még ki.

A tanu vallomásának hitelét is megingathatja az ellen-

fél, ha kimutatja, hogy el volt ítélve vétségért. A törvény ugyan az aggályosságot nem terjeszti ki ennyire, de a szabadon mérlegelő bíróra igen sok esetben befolyással lesz, ha megtudja, hogy ez az ember »ült.«

Azt hiszem, feltüntettem, hogy a csekély sulyu bűnügyi vádak tekintetében az eddiginél nagyobb gondosságot érdemel a bűnösségi kérdés és hogy teljességgel nem mentség a törvényhozóra és a bíróra az, hogy kétely esetében igen jelentéktelen a büntetés, mert a legkisebb büntetésnek is megvannak csaknem ugyanoly sulyos következményei, mint a nagynak.

Szabad lesz ezek után a jogkövetkezményi kérdéshez egy általános megjegyzést fűznöm.

Szükségesnek tartanám, hogy az igen csekély sulyu cselekményekre való tekintettel behozassék a *nem kriminális* büntetés intézménye.¹⁾ Ez nem polgári sanctio volna, milyen a kártérítés, hanem olyféle intézkedés, melylyel az államhatalom kifejezné rosszaságát akár intés vagy dorgálás útján, akár pénzbeli összeg lefizetésére szorítással, akár házi fogsággal, akár biztosíték megkövetelésével. Mindezt büntetőjogi következmények nélkül. A büntetés analog volna egyrészt az államfogházzal s a valódi honestas elemére alapíttatnék, másrészt a fegyelmi büntetéssel, mely számos állásra nézve ma is fennáll. Hogy miként neveznök el a cselekmények ezen osztályát, áthágásnak, vagy másnak, nem lényeges. De az ily megkülönböztetéssel minden esetre vele járna azon előny, hogy az állam kiszabhatna egy »atyai« rendbüntetést, mely kiválóan alkalmas arra, hogy a megférhetlenséget fékezze.

Midőn legujabban a törvényhozás terén a feltételes ítéletek intézménye annyira előtérbe lép, szintén azon eszme jut hatályos kifejezésre, melyet itt jeleztem.

VII.

Nem tudok megválni e helytől anélkül, hogy utalnék azon magyar törvényjavaslatra, mely már fél századdal ezelőtt határozott megkülönböztetést tett azon esetek közt, melyekben a

¹⁾ Megvolt az ilyes ketté osztás a régi magyar jogban is: *actio criminalis*, *actio fiscalis*, — *delicta publica*, *delicta privata*, — *delicta criminalia*, *delicta civilia*.

bíró első sorban sujtani kénytelen, és azok közt, melyekben az államnak az egyénhez való viszonya még nem vesztette el a patriarchalis jelleget. Az 1843-iki magyar javaslat a bűncselekmények széles körében megengedi a bírói dorgálás alkalmazását.

Ebben is, valamint számos egyéb kérdésben, előfutárja az európai kodifikációnak.

Midőn Németországban még nyoma sem volt a mai büntetőjog szellemének; midőn a híres badeni javaslat is, (melynek a magyar 1843-iki javaslat állítólag utánzata), a halálbüntetést igen számos bűncselekményre kiszabta, a fegyházat sötét zárkával, éheztetéssel és meglánczolásal súlyosította, a polgári jogokat pedig a fegyházra ítéltektől elvette: ugyanakkor a magyar javaslat mindezek mellőzésével fel tudta építeni büntetési rendszerét s ezen felül megoldásába fogott azon legnehezebb büntetőjogi problémának, hogy mikép juttassa a bíróság a közönséges bűncselekményekben is érvényre az állam büntető hatalmát a nélkül, hogy az egyént megbélyegezni kénytelen volna.

Büszkeséggel töltheti el az országot azon jelenség észlelete, hogy az utóbbi évtizedekben, a mint az európai államok sorra kodifikálják büntetőjogukat, lassan-lassan közelednek azon magaslathoz, melyen az 1843-iki magyar javaslat van, s hogy Európa legujabb és elismerten legtokéletesebb büntetőtörvénykönyve, az olasz 1890-iki kodex, az 1843-iki magyar javaslat-tal csaknem minden kérdésben, az itt tárgyalt kérdésben is, teljesen azonos megoldást fogadott el.¹⁾

¹⁾ Nem sorolhatom fel e két kodex valamennyi megegyező határozmányát, de néhányat idéznem kell — túlságosan bátornak látszó állításom igazolására.

1. Az 1843-iki javaslat a hármas felosztást mellőzte. Az olasz Btk. ugyanezt teszi.

2. Az 1843-iki javaslat a halálbüntetést eltörölte. (És ez akkoron annál merészebb újítás volt, mert azon időben egyetlen egy állam törvényében sem volt megszüntetve e büntetésnem, és a mi Magyarországot illeti, itt a halálbüntetést még mindig poena ordinariának nevezték). Az olasz Btk., hosszas vergődések után, szintén megszüntette.

3. A mi pedig a halálbüntetés pótszerét illeti, az 1843-iki javaslat

Nem azt akarom ezzel állítani, mintha Európa különböző államainak kodifikátorai a magyar javaslat tanulmányozása útján jutottak volna ezen eredményekre. A javaslat ugyan le volt fordítva németre, de pár évtizeddel ezelőtt még oly kevés kapcsolatunk volt a külföldi tudományos világgal, hogy azon állítást nem merném kockáztatni. Annál inkább figyelemre méltó, hogy amely megoldásokra jutottak Deák, Eötvös, Szalay,

és az olasz törvény itt is lényegileg ugyanazon büntetésnemet fogadják el, t. i. a magánelzárásra alapított életfogytig tartó fegyházat.

4. Az 1843-iki javaslat a büntetési minimumokat kiküszöbölte. Az olasz törvény is olyan fokozati rendszert állít fel, melynél fogva áthághatatlan minimum a törvényben hiányzik.

5. Az 1843-iki javaslat a vizsgálati fogságot teljesen beszámítja a büntetésbe. Az olasz törvénykönyv szintén.

6. Az 1843-iki javaslat 80. §-a rendeli, hogy gyermekek, kik koruknak tizenkettedik évét még meg nem haladták, a büntetőtörvény megemsgeségéért közkereset alá vétetni s a törvényszabta büntetéssel büntettetni nem fognak, hanem azok szülei vagy felügyelőik által lesznek megfenyítendőek; de az illető közhatóság fel fog ügyelni arra, hogy ily esetben a megérdemlett fenytés el ne maradjon. Lényegileg ugyanezt mondja az olasz Btk. 53. §-a és hozzáteszi, hogy ha a szülők nem ügyelnének fel azontúl a gyermekekre, s ha a gyermek ismét elkövetne valamit, a szülők 2000 liráig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendőek. (A magyar Btk. a 12 évet meg nem haladott gyermekek megfenyítésének kérdéséről egy szóval sem emlékezik meg).

7. Az aberratio ictus-ra nézve az 1843-iki javaslat kimondotta, hogy ha a cselekmény véletlenül vagy tévedésből más személyt vagy tárgyat ért, és nem azt, a melyre a cselekvőnek célzata irányozva volt, szándékosnak tekintetik a bekövetkezett eredmény. A magyar Btk. nem nyújt e kérdést illetőleg megoldást; az olasz 1890-iki Btk. pedig ugyanazon tételt állítja fel, melyet az 1843-iki javaslatban találunk.

8. Az actio libera in causa kérdésében az 1843-iki javaslat klaszikus igazságot fejez ki, midőn mondja, hogy: ha a részegeskedés már egyébként is szokása (a tettesnek), vagy célzatosan és egyenesen azért élt szeszes italokkal, hogy magát a büntetetre még inkább felingerezze, a részegség a beszámítást enyhíteni nem fogja. Az olasz Btk. 48. §-a pedig csak ugyanezt ismétli, midőn kimondja, hogy az enyhítést kizárja az, ha a részegség a véghezvitel könnyítésére vagy mentség előkészítésére idéztetett elő.

9. A halmazati összbüntetés megállapításánál szintén ugyanazon elvet állítja fel mind a kettő.

Pulszky a negyvenes években, ugyanazt hangoztatják legújában a kriminalisták Európaszerte.

Ez mutatja, mily mélyen gondolkoztak a magyar nemzet azon vezérférfiai nemcsak a politikai és közjogi, de a büntetőjogi kérdésekben is, és bizonyítja, mennyire beeláttak ők az akkor éppen megújuló kornak társadalmi szükségleteibe.

Zárom előadásomat azzal: vajha az 1843-iki javaslat elvei Magyarország közszellemében minél több hódítást tennének.

és nyilvánosság rendszere a polgári törvénykezésben magyar szempontból. *Tóth Lőrincztől*. 40 kr. — IV. Szám. Emlékbeszéd hodosi és kizdiai br. Sina Simon felett. *Tóth Lőrincztől*. 20 kr. — V. Szám. Az országos jog és a particularis jogok közti viszony. *Wenzel Gusztártól*. 60 kr. — VI. Szám. Emlékbeszéd Szentkirályi Zsigmond lev. tag fölött. *Jakab Elek* lev. tagtól. 40 kr. — VII. Szám. A telek-, könyvi intézmény befolyása a tulajdonjog szerzésére és érvényesítésére. *Zlinszky Imre* lev. tagtól. 40 kr. — VIII. Szám. Bertha Sándor emlékezete. *Tóth Lőrincz* r. tagtól. 20 kr. — IX. Szám. Magyarország városai és városjogai a multban és jelenben. *Wenzel Gusztáv* r. tagtól. 40 kr.

Ötödik kötet. 1877.

I. Szám. A XV. századi tárnoki jog. Tanulmány a hazai jogtörténet köréből. *Wenzel Gusztáv* r. tagtól. 30 kr. — II. Szám. Fényes Elek emlékezete. *Keleti Károly* r. tagtól. 20 kr. — III. Szám. A társadalom keletkezéséről. *Beöthy Leó* l. tagtól. 60 kr. — IV. Szám. A »Servitus fumi immittendi« hazai jogunk rendszerében. *Wenzel Gusztáv* r. tagtól. 20 kr. — V. Szám. Magyarország népességének szaporodása és fogyása országrészek és nemzetiségek szerint. *Keleti Károly* r. tagtól. 20 kr. — VI. Szám. Két legujabb törvényhozási mű a polgári perjog köréből. (A német perrend és az osztrák perrendtartási javaslat.) *Zlinszky Imre* l. tagtól. 40 kr. — VII. Szám. Emlékbeszéd alsóviszti Fogarasi János r. tag fölött. *Tóth Lőrincz* r. tagtól. 40 kr. — VIII. Szám. Öt év Magyarország bűnvádi statisztikájából. *Konek Sándor* r. tagtól. 40 kr. — IX. Szám. Magyar hölgyek leveleiről. *Deák Farkas* l. tagtól. 20 kr.

Hatodik kötet. 1880.

I. Szám. Magyarország és egyes törvényhatóságainak népesedései mozgalma. *Dr. Konek Sándor* r. tagtól. 30 kr. — II. Szám. Nagy férfiak szerepe a történelemben. *Zsilinszky Mihály* l. tagtól. 20 kr. — III. Szám. Kazinczy Gábor irodalmi hatásáról. Irodalomtörténeti tanulmány. *Jakab Elek* l. tagtól. 30 kr. — IV. Szám. Emlékbeszéd Urhász György felett. *Szilágyi Sándor* r. tagtól. 10 kr. — V. Szám. Palaczky Ferencz emlékezete. *Zsilinszky Mihály* lev. tagtól. 20 kr. — VI. Szám. A nemzetgazdaságtan és módszere s a társadalmi tudományok terén való kutatás nehézségei. *Dr. Weisz Bélától*. 10 kr. — VII. Szám. A magyar jogi műnyelv kérdése. Jogirodalmi és nyelvészeti tanulmány tekintettel jogi műnyelvünk jelenére, multjára, mivoltára és gyökeres javítására. *Irta Bakos Gábor*. 20 kr. — VIII. Szám. A fémvaluta kérdése a tudomány jelen állása szerint. Első rész. *Kautz Gyula* r. tagtól. 20 kr. — IX. Szám. A magyar és osztrák államháztartás 1868—1877-ig. *Irta Láng Lajos*. 30 kr. — X. Szám. Gróf Teleki Domonkos emlékezete. *Irta Deák Farkas*. 20 kr. — XI. Szám. Emlékezés Zlinszky Imre l. tagra. *Tóth Lőrincz* r. tagtól. 20 kr. — XII. Szám. A perdöntő eskü és az előzetes tanúbizonyítás a középkori magyar perjogban. Székfoglaló értekezés *Hajnik Imre* r. tagtól. 40 kr.

Hetedik kötet. 1882.

I. Szám. A nemzetközi jog elmélete Kant philosophiája szerint *Dr. Medveczky Frigyes*től. 20 kr. — II. Szám. A nemzetiségi viszonyok Magyarországon az 1880. évi népszámlálás alapján. *Keleti Károly* r. tagtól. 40 kr. — III. Szám. Magyarország és egyes törvényhatóságainak népmozgalma 1877—1879. *Konek Sándor* r. tagtól. 70 kr. — IV. Szám. A magyar felsőház reformja. *Irta Tóth Lőrincz* r. tag. 60 kr. — V. Szám. B. Fötvös József »A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra« című munkájáról. *Trefort Ágoston* t. tagtól. 10 kr. — VI. Szám. A ministeri felelősség eredete az európai alkotmánytörténelemben. *Schvarcz Gyula* l. tagtól. 20 kr. — VII. Szám. A vasuti ügy s a posta- és távirtdai ügy közti összeköttetés Magyarországon a közlekedési és névszerint a vasuti jog szempontjából. *Wenzel Gusztáv* r. tagtól. 20 kr. — VIII. Szám. Sallustios államformái és a görögök politikai irodalma. *Schvarcz Gyula* l. tagtól. 20 kr. — IX. Szám. A Demokrácia eszméje és szervezete. *Dr. Kunecz Ignác* pozsonyi kir. akad. jogtanártól. 40 kr. — X. Szám. Szilágyi Márton tanítása az eljegyzésről 1690-ben. *Kovács Gyula* lev. tagtól. 40 kr.

Nyolczadik kötet. 1885.

I. Szám. Montesquieu elmélete. *Schvarcz Gyula* lev. tagtól. 30 kr. — II. Szám. Fegyházi tanulmányok. I. Illavai fegyház. *Tóth Lorincz* r. tagtól. 50 kr. — III. Szám. A szerzői jogról szóló törvény. (XVI. t. cz.) *Apáthy István* r. tagtól. 20 kr. — IV. Szám. További adalék a görögök politikai irodalmának kritikai történetéhez. *Schvarcz Gyula* l. tagtól. 40 kr. — V. Szám. Okirati bizonyítás a középkori magyar perjogban. *Hajnik Imre* l. tagtól. 20 kr. — VI. Szám. Melyik görög állam közelítette meg a képviselői rendszer alapgon-dolatát. *Schvarcz Gyula* lev. tagtól. 10 kr. — VII. Szám. A népoktatás hazánkban 1869—1884. *Láng Lajos* l. tagtól. 40 kr. — VIII. Szám. Emlékezések a nem-zetközi börtönügyi congressusra Rómában 1885. (nov. 16—24.) *Tóth Lorincz* r. tagtól. 50 kr. — IX. Szám. Gondolatszabadság és ódon tömeguralom. *Schvarcz Gyula* l. tagtól. 50 kr. — X. Szám. A két utóbbi évtized államformatani irodalmának kritikai méltatásához. *Schvarcz Gyula* l. tagtól. 50 kr.

Kilenczedik kötet. 1887.

I. Szám. Az európai monarchiák rendszeres törvényeiről, tekintettel ezek alkotmánytörténelmi előzményeire. *Schvarcz Gyula* l. tagtól. 50 kr. — II. Szám. Az athenei állam és társadalom jelentősége az emberi haladásra nézve Kles-tenestől Ephialtesig. (507—461—2-ig Kr. e.) *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 50 kr. — III. Szám. A középiskolák hazánkban (1867—1886) *Láng Lajos* l. tagtól. 40 kr. — IV. Szám. Lucius Cornelius Sulla a római alkotmányjog történelmében. Szék-foglaló értekezés. *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 50 kr. — V. Szám. Dante mint politikai író. *Domanovszky Endre* l. tagtól. 10 kr. — VI. Szám. Fegyházi tanul-mányok. A rabmunka. *Tóth Lorincz* r. tagtól. 50 kr. — VII. Szám. A jog- és állambölcsészet feladatai. Székfoglaló. *Dr. Pulszky Ágost* l. tagtól. 20 kr. — VIII. Szám. Egyéni szabadság és parlamentarizmus Angliában. *Concha Győző* l. tagtól. Székfoglaló értekezés. 20 kr. — IX. Szám. Magyarország népmozgalma 1880—1885. *Láng Lajos* l. tagtól. 30 kr. — X. Szám. Tudomány és társadalom. *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 50 kr.

Tizedik kötet. 1888.

I. Szám. Adalékok a római alkotmány-politikához és államjoghoz. *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 40 kr. — II. Szám. Adalékok a magyar állampolgári társad-alom egységes természetének elméletéhez. *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 50 kr. — III. Szám. Demológiai tanulmányok. *Kőrösi József* l. tagtól. 40 kr. — IV. Szám. A visszaesés okairól s óvszereiről. *Tóth Lorincz* r. tagtól. 50 kr. — V. Szám. A király tanácsosainak felelőssége Aragoniában és Magyarországon III. András óta. *Schvarcz Gyula* r. tagtól 50 kr. — VI. Szám. Sextus Caecilius Africanus jogtudós. *Vécsey Tamás* r. tagtól. 60 kr. — VII. Szám. Bárá Wüllerstorff és a szabadkereskedés meghonosítása az osztrák-magyar monarchiában. *Matlekovits Sándor* l. tagtól. 50 kr. — VIII. Szám. Az 1839/40-diki országgyűlés viszhangja az irodalomban. *Ballagi Géza* l. tagtól. 90 kr. — IX. Szám. Taras, Syrakusa, Akragas és egyéb görög államok demokrátiája. *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 50 kr. — X. Szám. A specificatio. *Hoffmann Pál* l. tagtól. 40 kr.

Tizenegyedik kötet. 1890.

I. Szám. Justinianus »Omnem reipublicae« kezdetű rendelete a jogi oktatás tárgyában. *Vécsey Tamás* r. tagtól. 60 kr. — II. Szám. A tudományos és irodalmi kitüntetések jogezime a felsőházi tagságra. *Schvarcz Gyula* r. tag-tól. 70 kr. — III. Szám. Az athenei alkotmánytörténelem korszakai azon csak imént fölfedezett görög munkában, melyet némelyek Aristotelesnek tulajdoni-tanak. *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 60 kr. — IV. Szám. A rövid tartamu szabadság-vesztés-büntetések s a föltételes elítélés. *Tóth Lorincz* r. tagtól. 40 kr. — V. Szám. További tanulmány a legújabbban fölfedezett Ἀθηναίων πολιτεία fölött. *Schvarcz Gyula* r. tagtól. 70 kr. — VI. Szám. A birtoki jogtan kétségei, *Hoff-mann Pál* r. tagtól. Székfoglaló értekezés. 15 kr. — VII. Szám. Az adóeszmény. Tudományos és gyakorlati szempontból. *Hegedűs Sándor* r. tagtól. Székfoglaló értekezés. 30 kr. — VIII. Szám. Magyar tengerjog. *Nagy Ferencz* l. tagtól. Székfoglaló értekezés. 45 kr.